

Tett på

■ ■ ■ Det er trist å se så mange gode skuespillere med så lite å gjøre som i BBCs filmatisering av Henning Mankells bøker om politiinspektør Kurt Wallander.

**KULTUR
TORIL
MOI**

Jeg er en stor tilhenger av Henning Mankells bøker om politiinspektøren Kurt Wallander i Ystad i Skåne. Nå har Wallander fått et globalt ansikt, nemlig Kenneth Branagh, som etter mitt syn lenge har vært en av de aller beste skuespillerne i Storbritannia. BBC har laget fjernsynsfilm av «Villspor», «Brannvegg» og «Et skritt etter», med Branagh i hovedrollen. De tre episodene ble vist på fjernsyn i England ifjor høst og kommer på TV 2 i Norge til høsten.

I Storbritannia fikk Branagh mye skryt for sin tolkning av hovedrollen. Både Branagh og serien vant priser. Serien er blitt solgt over hele verden, og i sommer skal det spilles inn tre nye episoder i Skåne. I verdensmålestokk er det altså ikke Rolf Lassgård eller Krister Henriksson (som begge har spilt Wallander på svensk fjernsyn), men Kenneth Branagh som er Wallander.

Jeg ble derfor ordentlig glad da jeg fikk dvd-ene med serien overrakt i gave i vår. Kombinasjonen av Mankell og Branagh måtte bli bra, tenkte jeg. Av forskjellige grunner begynte jeg

å se på serien sammen med en liten gruppe amerikanske akademikere og kunstnere. Etter den første episoden falt de fleste fra. Da vi kom til den tredje, satt jeg og mannen min alene igjen, og han satt der bare av solidaritet med meg. Og jeg satt der fordi jeg var begynt å bli fascinert av spørsmålet om hvordan det kan ha seg at denne lovpriste serien er blitt en så skuffende fjernsynsopplevelse.

Som ventet gjør Branagh en utmerket jobb. Problemet er stilen; måten serien er filmet på og måten Branagh tolker Wallander på. Mest påfallende er de utallige nærbildene av Branagh. Kameraet dveler i det uendelige ved nesen til Branagh, kjaken til Branagh, bakhodet til Branagh. Det tok ikke mange minuttene før en kynisk sjel i «fokusgruppen» min begynte å lure på om det står i kontrakten til Branagh at han må være i nærbilde på skjermen to tredjedeler av tiden.

Dvelingen ved diverse deler av Branaghs melankolske ansikt gjør filmene langsomme. «De burde ha kalt hele greia 'Branagh brooding' (Branagh grubler)», utbrøt en av mine medseere. En annen, som hadde gjort hjemmeleksen sin, påpekte at Branagh står oppført som medprodusent for serien, hvilket innebærer at han har stor innflytelse på hvordan han fremstilles.

Regissørene (Philip Martin for «Et skritt etter» og «Villspor», Niall MacCormick for «Brannmur») har valgt en slags Strindberg-inspirert ekspresjo-

” Hvordan kan det ha seg at denne lovpriste serien er blitt en så skuffende fjernsynsopplevelse?

Branagh

nistisk stil, dominert av nærbilder av en dyster Branagh som grubler over menneskets ubegripelige ondskap. Når kameraet ikke fokuserer på Branagh, sveiper det over det sørsvenske landskapet i vidvinkel. Naturens skjønnhet settes opp som en skarp (og banal) kontrast til menneskets nedrigheit.

Denne visuelle stilen gjør forholdet mellom mennesket og naturen til et hovedtema for serien. Perspektivet blir dermed eksistensielt eller antropologisk, og fullstendig ahistorisk. Denne synsvinkelen gjør samfunnet, det sosiale, forholdet til andre mennesker, til en nærmest uvesentlig detalj. Selv om kollegene til Wallander på politistasjonen får stor plass i romanene, havner de helt i bakgrunnen i fjernsynsserien. Det er trist å se så mange gode skuespillere med så lite å gjøre.

Serien bruker så mye tid på å etablere og opprettholde den visuelle stilen at den rett og slett ikke får tid til å fremstille handlingen klart nok. Slik de fremstilles på skjermen, har intrigen åpnebare hull, noe fokusgruppen min påpekte med stigende skadefryd.

Den enorme fokuseringen på Branagh forvandler Wallander

til en ensom og innesluttet heltefigur. Men noe av det som gjør bøkene til Mankell interessante, er at han nettopp ikke fremstiller Wallander som en ensom helt av Lone Ranger-typen. Uansett hvor deprimeret Wallander måtte være, fremstilles han som en person som jobber sammen med andre og som bekymrer seg for samfunnet han lever i.

Wallander er en svensk gjennomsnittsborger som tidlig på 1990-tallet begynner å forstå at den sosialdemokratiske drømmen om «folkhemmet» er i ferd med å bli til et globalisert mareritt.

Romanene er intenst konsentrert om kontrasten mellom den gamle visjonen om samholdet og tryggheten i sosialdemokratiet og ensomheten og utryggheten i en brutalt globalisert verden. Det er for å få frem denne kontrasten at forbrytel-

sene i Mankells bøker er så groteske, og det er derfor forbryterne så ofte viser seg å være utlendinger, eller svensker som er med i globale nettverk. Dette er også grunnen til at Mankell så ofte fremstiller politiet og andre viktige statsetater som korrupt. Romanleserne får med seg disse temaene; tv-seerne gjør det ikke.

Bildet som manes frem av Skandinavia i disse filmene, er den gamle, gode britiske klisjeen om «gloomy Scandinavians» (dystre skandinaver). Skandinaver er tungsindige, innesluttete og tause. De har null humoristisk sans. Under overskriften «Inspector Morose» (Inspektør Gretten) skrev Jaci Stephen i The Daily Mail at Branaghs Wallander er så dyster at sammenlignet med ham, blir inspektør Morse (spilt av John Thaw, i den velkjente tv-serien som foregår i Oxford)

■ **SAKTE KINO.** Dvelingen ved diverse deler av Kenneth Branaghs ansikt gjør BBC-filmene om Kurt Wallander langsomme.

Foto: Left Bank Pictures / TV2

den rene moromannen. En gang i løpet av den første episoden sier Branagh noe morsomt. Den britiske anmelderen slår til: «svensk og vittig: det er en kombinasjon en ikke ser så ofte».

Da Ibsen først ble spilt på teatrene i London på 1890-tallet, gjorde kritikerne seg vittige over den gravalvorlige nordmannen som bare skrev om gale, deprimerede og syke mennesker. BBCs filmatisering av Mankell gjør sitt til å holde klisjeene i live.

Toril Moi er professor i litteratur ved Duke University.

KULTUR OG MEDIER

DN lørdag

TORIL MOI

Professor i litteratur ved Duke University i Durham, USA

SUNE NORDGREN

Kurator og prosjektleder

JOSTEIN GRIPSRUD

Professor i medievitenskap ved Universitetet i Bergen

ØYVØR DALAN VIK

Filmmelder i Dagens Næringsliv

ERLING DOKK HOLM

Stipendiat ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo